

IEVADS: APSVĒRUMI PAR MĀCĪBU VAJADZĪBĀM

Tā kā iesaistīto valstu izglītības struktūra un paražas ir ļoti atšķirīgas attiecībā uz tiem, kas aprūpē vecāka gadagājuma cilvēkus ar demenci, ir grūti saprast, ka viena programma var apmierināt izglītības vajadzības, kas pastāv projekta valstīs. Daudz dažādu cilvēku rūpējas par personām ar demenci, no nekvalificētā darbinieka līdz sociālajiem un veselības aprūpes speciālistiem. Temats ir jauns lielākajai daļai cilvēku, kas strādā sociālās labklājības nozarē (personas ar demenci un cita etniskā piederība vēl neaizņem daudz vietas aprūpē). Tāpēc tiek ierosināts, ka vajadzētu izdalīt būtiskās zināšanas par personu ar demenci aprūpi, kā arī diferencēt pielietotās prasmes un metodes.

Kopumā mēs nedomājam, ka jaunizglītotiem veselības un sociālās aprūpes speciālistiem vai neizglītotiem darbiniekiem ir prasme rūpēties par cilvēkiem ar demenci no citas etniskās izcelsmes; viņiem ir vajadzīga papildus izglītība un pieredze. Kopumā ir nepieciešams attīstīt starpkultūru prasmes veselības un sociālajā aprūpē. Mēs arī apzināmies vajadzību pēc diferencēta satura, jo ir dažāda līmeņa izglītības un prasmju darbinieki. Lielākajai daļai profesionāļu tēma par personu ar demenci ir jauna.

Šādi apsvērumi par mācību vajadzībām personālam, strādājot ar personām no cita etniskā fona, kas cieš no demences, ir interviju un semināru rezultāti no pirmā

uzdevuma projektā un literatūras analīzes.

Ir jānācās gan radniekiem, gan aprūpes personālam. Kopumā var domāt, ka personāla uzdevums ir sniegt zināšanas radniekiem un nepārtraukti pilnveidot sevi, savas spējas un prasmes.

Daži jautājumi attiecās uz personu ar demenci, daži - uz radniekiem un daži - uz personālu.

Attiecībā uz personu ar demenci ir svarīgi zināt dzīves vēsturi, it īpaši, ja jā rūpējas par cilvēkiem ar atšķirīgu kultūras un etnisko identitāti. Valoda ir izaicinājums, kad persona ar demenci to nekad nav apguvusi vai ir aizmirsusi, ko iemācījusies. Personai ar demenci var būt grūti piedāvāt pareizu aprūpi, ja nevar sazināties ar valodas palīdzību. Turklāt var būt grūti novērtēt demences stadiju, kad nav valodas kā kopīgas komunikācijas platformas.

Valodas barjera patāv arī starp aprūpes personālu un personas ar demenci radniekiem, un bieži vien radniekiem trūkst izpratnes par aprūpes sistēmu un pieejamajiem pakalpojumiem. Daudzi radnieki no cita etniskā fona neizmanto sociālā atbalsta sistēmu, piemēram, nelietojot aprūpes mājās pakalpojumu demences agrīnās stadijās. Sekas ir tādas, ka, slimībai progresējot, radnieki nevar tikt galā ar aprūpi mājās un persona ar demenci ir jāsūta tieši uz sociālās aprūpes centru. Trūkst izpratnes arī par slimību “demenci” – vai arī cilvēki no citām kultūrām saprot slimību un tās radītās izpausmes atšķirīgi.

Lai nodrošinātu, ka sociālās aprūpes speciālisti labāk spēj apmierināt personu ar demenci vajadzības, kuriem ir atšķirīga etniskā piederība, tika ierosināti vairāki mācību temati. Priekšlikumu galvenā iezīme bija tā, ka temati ir par aktuālajiem jautājumiem daudzās valstīs. Piemēram:

- Spēja analizēt, mācīties pieņemt, atrast cēloņus un paredzēt sekas.
- Kā veidot attiecības, attiecības un sadarbību ar personām, kurām nepieciešama aprūpe.
- Ķermeņa valoda, kad valoda ir zudusi, ir tā, kas palikusi.
- Kā koncentrēties uz komunikāciju.
- Zināšanas par daudznacionalitāti, kultūru un vērtībām, kas ir strīdīgi jautājumi, piemēram, piespiedu laulības, dzimumu līdztiesība un dažādas etniskās īpatnības.

Starpkultūru kompetences priekšnoteikums ir:

- Saistības (jums tas ir jāprasa)
- Treniņš (tev pašam jāmet tajā iekšā)
- Pārdomas (ir jāpādomā no tā, kas notiek)

Starpkultūru kompetence ir saistīta ar to, ka tiek respektēti citu cilvēku uzskati par realitāti, pat ja tas ir pretrunā ar paša pieredzi un savu realitātes uztveri.

Vienam ir jāspēj abstrakti domāt, iztēloties, ka atrodas otrā vietā, pieredzēt kaut ko pilnīgi citu. Vieniem jāuzdrošinās ieklausīties, kā citi cilvēki domā un pamato, ko viņi dara. (“Pamatgrāmata kultūras izpratnē” Iben Jensen; Sociālā literatūra 2018)

Spēja sevi atspoguļot ir būtiska. Rosīgas dienas laikā ir grūti aptvert un apzināties, kā saprast pasauli no savas perspektīvas, un pārdomāt, kāpēc jūs reaģējat tā, kā to darāt. Tik svarīga ir sevis atspoguļošana – un drosmē reaģēt situācijā, kad tā rodas, identificēt to un runāt par to.

Jums jābūt prasmīgam komunikācijā, jāklūst kompetentiem attiecību veidošanā, pacietīgi jāieklausās visās klientu raizēs un jābūt empātiskam.

Nozīmīga ir konfliktu novēršanas komunikācija. Mūsu konfliktu modeļi ir daļēji atkarīgi no mūsu kultūras, un tas ir kaut kas tāds, ko mēs iemācāmies neapzināti, audzināšanas procesā. Mums jāspēj paskatīties uz sevi no ārpusē. Kāpēc mēs reaģējam tā un kā to darām?

Ikvienam ir jābūt drosmīgam: uzdrīkstēties jautāt! Lai rodas izdevība! Atklāti paust savas vērtības un uzklausīt tās no citiem.

Atsauces

“Prevention Cross Cultural Communication understanding” Dominique Bouchet, 1996. gada Afveje

“Grundbog i kulturforståelse” Iben Jensen; Samfundslitteratur 2018

“Hvordan taler men om det svære?” Børn og undervisningsministeriet, 2019

“Starpkultūru un globālās kompetences” Helle Duus Møllerskov, Hans Reitzels forlag 2020 otrais izdevums

“Starpkultūru plānprātība. Ceļvedis veselības un sociālās aprūpes darbinieku informētības veicināšanai” Alheimera Eiropa, 2020. gads

“Interkulturel didaktik” Tine Brøndum, Peter Hobel og Morten Meisnert, Frydenlund 2020

„Rokasgrāmata starpkultūru kompetenču attīstīšanai. Danish Circles”, Apvienoto Nāciju Izglītības, zinātnes un kultūras organizācija (UNESCO), 2020. gads

“Ētisko problēmu pārvarēšana, kas ietekmē cilvēku ar demenci iesaistīšanu pētniecībā:
daudzveidības atzīšana un iekļaujošas pētniecības veicināšana” Alcheimera Eiropa, 2019

“Sundhedsarbejde i et flerkulturelt samfund” Ingrida Hanssen, Gads Forlag, 200“Par starpkultūru
aprūpes attīstību un atbalstu cilvēkiem ar demenci no mazākumtautību etniskajām grupām”

DEMENCE IN EUROPE ethics REPORT 2018, Alheimers Europe